

der omtalt? Naturligvis fordi de kun fik en uafhængig status, hvis de ikke havde tilknytning til mandlige familiemedlemmer, men dette kan næppe være hele forklaringen, skriver Sawyer. Måske er der forskelle i kvindens samfundsmæssige placering både regionalt og tidsmæssigt? Overgangen til kristendommen indebærer formodentlig, at der skulle være mulighed for hvert enkelt individ, mand som kvinde, at give sjælegaver til kirken. De åndelige institutioner har således opmuntret til privat ejendom, hvilket kan forklare, at det senere indskriftsmateriale omtaler både mænd og kvinder. Dette gælder i særlig høj grad landskaberne Uppland, Södermanland og Öland. Man kan også tænke sig en politisk forklaring på fænomenet: i Danmark, hvor vi har en stærk kongemagt, har vi flere eksempler på udelt arv, enten som et diktat fra kongen i et centraliseret samfund eller et krav fra de rige familier som et modtræk mod kongemagten. Det er som bekendt et meget spinkelt kildemateriale, som er bevaret fra denne spændende overgangstid, men Birgit Sawyer arbejder energisk og systematisk for at vise, at man kan udnytte teksterne til mere dybtgående analyser, end man har gjort tidligere. Hun afslutter med at pege på en række nye forskningsopgaver indenfor området og understreger, at dette papir bare er en præliminær studie. Hun håber på, at »denne drage kan flyve«, og det viser hun sandelig, at den kan.

Michael Linton

Gillian Fellows-Jensen og Niels Lund (red.): *Beretning fra Sjette Tværfaglige Vikingsymposium*. Forlaget Hikuin og afdelingen for Middelalderarkæologi ved Aarhus Universitet, 1987). 45 s.

Der er efterhånden tradition for hvert

år at afholde videnskabelige symposier vedr. problemer i vikingetidens historie ved universiteterne i København, Odense og Århus med en række tværvidenskabelige forelæsninger og debat. Den 8. maj 1987 mødtes man i København omkring to hovedtemaer: landnam på Færøerne og den norske bosættelse på Shetlandsøerne. Museumsinspektør Simun V. Arge fra Torshavn analyserer i sit bidrag, på grundlag af egne og andres studier, landnamet på Færøerne: var det så tidligt, som man længe har troet, eller så sent som man fornylig har hævdet? Da vi hverken har møntfund eller kan bruge dendrokronologi til en eksakt datering af fundmaterialet, må vi gå til de mere traditionelle metoder som C^{14} , pollendiagrammer og stildatering for at kunne pejle os frem til en realistisk vurdering af den første bosættelse på øerne, især efter at filologiske undersøgelser har underkendt *Færingasagaen* som kilde til denne begivenhed og sat store spørgsmålstegn ved stednavnematerialets anvendelighed, hvadenten det er af keltisk eller norrøn karakter. De komparative studier af det arkæologiske kildemateriale sammenfatter forfatteren med en konstatering af det nødvendige i synoptisk at analysere alle folkebevægelser i Atlanterhavsområdet i denne tid. Færøerne blev formodentlig først koloniseret i 900-tallet, men fremtidige studier er vigtige for en endelig vurdering af problemet: alt tyder dog på at vi ikke kan tale om en norrøn bebyggelse i begyndelsen af det 9. årh. Den *Case Study*, som dr. Lindsay MacGregor forelægger om den nordiske bosættelse på Shetlandsøerne, bygger i høj grad på en systematisk undersøgelse af de forskellige typer af stednavne og geografiske studier. Hans analyse giver ikke anledning til at rokke ved opfattelsen, at de skotske øer blev koloniseret kort efter 800, men også her er det vigtigt at

understrege betydningen af fortsatte arkæologiske udgravninger og dateringsanalyser. Hæftet indledes med en præsentation af de sidste års udgravninger i Lejre, hvor man har fundet et meget stort, men også meget kompliceret anlæg med bl.a. en stor »kongehal« på mere end 10 gange 40 m, meget større end det fornylig rekonstruerede Fyrkathus, og et virvar af stolpehuller med

tegn på en intens byggeaktivitet. Museumsinspektør Tom Christensen har meget kortfattet beskrevet anlægget og henviser her til tidligere artikler i SKALK, årg. 1957-98. Som helhed er dette bidrag til vikingetidens historie et godt vidnesbyrd om dagens yderst intense forskning inden for feltet.

Michael Linton

NYERE TID

Henrik Becker-Christensen: *Protektionisme og reformer 1660-1814. Dansk toldhistorie II*. Udg. af Toldhistorisk Selskab 1988. 608 s., ill. Indb. 285 kr. i subskription.

Hermed foreligger den anden tunge munkesten af Toldhistorisk Selskabs fembindsværk om dansk toldhistorie. Det er skrevet af lektor Henrik Becker-Christensen som tidligere har publiceret artikler om sider af den tidlige enevældes erhvervspolitik og som i forordet meddeler, at det hermed er en af hans gamle kæpheste fra studietiden, der har fået frit løb. Vi kan altså forvente, at forfatteren er gået til stoffet med de bedste forudsætninger, lige dele viden og lyst til opgaven. Bogen er delt op i tre dele. Første del om tiden 1660-1720 synes at have stået forfatteren nærmest. Ikke alene er det langt det største afsnit, men her færdes han også mest hjemmefrem; bl.a. har han i et vist omfang kunnet trække på sine egne tidligere artikler. Afsnittet har fået titlen »I Christianopolstraktatens skygge 1660-1720«. Hermed har HBC villet understrege udlandets betydning for dansk toldhistorie i perioden. Den danske manøvfrihed var meget begrænset og en del foranstaltninger måtte gennemføres i største hemmelighed

for at undgå udenlandsk modstand. Traktatstridige ordninger med favorisering af danskere med lavere toldtariffer end udlændinge, var en del af spillet i denne periode som senere, manipulationer med skibsmålingen en anden. Resultatet var det samme: danskere slap billigere end udlændinge. Denne statslige svindel blev gennemført via et bortforpagtet toldvæsen, der netop som »privatiseret« i lange perioder bedst tjente danske erhvervsinteresser. Den danske afhængighed af udlandet slækkedes noget omkring 1720 og har fået HBC til at give anden del titlen »Mellemspil og højprotektionisme 1720-1784«. Han demonstrerer i afsnittet, hvordan der i et samspil mellem det københavnske erhvervsliv og staten udvikles en stærkt protektionistisk manufakturpolitik. Med høj told og talrige indførselsforbud skulle det danske erhvervsliv ophjælpes. Afsnittet demonstrerer også smukt, at det ikke kun var udlandet, der lagde begrænsninger på den danske regerings muligheder for at bruge tolden som led i sin almindelige økonomiske politik. Indre årsager var lige så tungtvejende, nemlig hvis befolkningen ikke rettede sig efter de bestemmelser, der blev givet. Sagen om de fire species er et særdeles godt vidnesbyrd herom. Det var et forsøg fra